

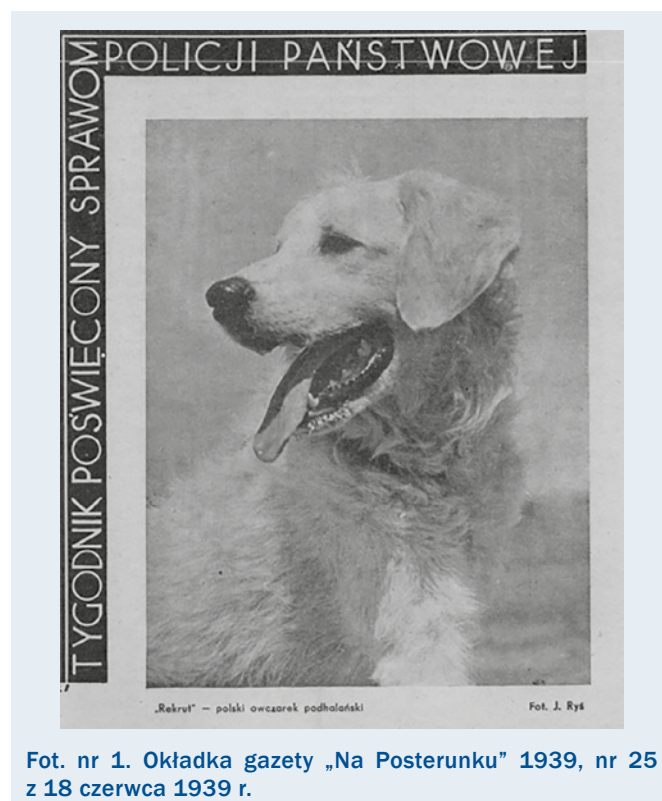
Z KART HISTORII KYNOLOGII POLICYJNEJ

Przystosowanie nowych ras do celów służbowych w Policji Państwowej

podkom. Piotr Mrozowski

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

Obecnie psy do szkolenia w Policji kwalifikowane są bez względu na płeć, w wieku od roku do dwóch lat, o budowie i szacie zgodnej z wzorcem rasy, w kondycji fizycznej i psychicznej spełniającej kryteria określone w przepisach zarządzenia nr 91 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych¹. W praktyce rasami preferowanymi do szkolenia są owczarki niemieckie i owczarki belgijskie. Stanowią one statystyczną większość pogłowia na realizowanych przez Zakład Kynologii Policyjnej Centrum Szkolenia Policji w Legionowie kursach specjalistycznych. Istnieje także możliwość kwalifikacji psów innych ras, po uwzględnieniu określonych kryteriów zdrowotnych oraz predyspozycji do szkolenia² przez komisję ds. Centralnego doboru psów do użycia w Policji³.

Fot. nr 1. Okładka gazety „Na Posterunku” 1939, nr 25 z 18 czerwca 1939 r.

Kynologia policyjna ma jednak w swojej ponad 100-letniej historii ciekawe przykłady prób przystosowania innych, często nietypowych, ras do celów służbowych. Sięgają one niemal 90 lat wstecz – do czasów działania Policji Państwowej. Chodzi tu o „rejestrację psów rasy owczarek podhalański jako hodowli eksperymentalnej”⁴.

W 1936 r. nadkom. Alojzy Grimm – ówczesny kierownik Zakładu Tresury Psów Służbowych Komendy Głównej Policji Państwowej – zwrócił się z prośbą do Naczelnika wydziału I⁵ o wydanie pozwolenia na zorganizowanie i objęcie kierownictwa sekcji psa służbowego (policyjnego) działającej przy Polskim Związku Hodowców Psów

Rasowych w Warszawie⁶. Jak uzasadniał to sam Grimm, jego celem było wyprodukowanie polskiej rasy psa służbowego. Dziś możemy się domyślać, że chodziło o skrzyżowanie osobników ras preferowanych do użycia w Policji⁷ w celu uzyskania nowej, spełniającej požądane wówczas kryteria. Wspominał też o ewentualnym przysposobieniu owczarka tatrzańskiego⁸ do celów służbowych⁹. W 1937 r. Alojzy Grimm uczestniczył w wystawie owczarka polskiego (podhalańskiego) zorganizowanej w Zakopanem przez Magistrat miasta¹⁰, co prawdopodobnie było wstępem do dalszego zainteresowania się przedstawicielami tej rasy.

Dlaczego akurat psy tej rasy zwróciły uwagę Policji Państwowej? Prawdopodobnie chodziło o postawność psa, cenioną w tamtych czasach odporność na warunki atmosferyczne, żywotność oraz odporność na choroby. Szukano też alternatywy dla rozpoczynających się kursów tresury psów policyjnych, szczególnie wobec braku materiału hodowlanego rodzimych ras.

W 1937 r. w artykule pt. *Owczarek podhalański jako pies podwórzowy*¹¹ Maurycy Trybulski¹² wspomina, że Komenda Główna Policji Państwowej w porozumieniu z Polskim Związkiem Psa Rasowego podjęła obserwację tej rasy¹³ z zamiarem przystosowania jej do celów służbowych. Natomiast w corocznym planie pracy Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych (P.Z.H.P.R.) pojawił się punkt o rozpoczęciu współpracy z KGPP i podjęciu badania przydatności owczarków polskich. Zobowiązano się także do sprowadzenia z Podhala odpowiedniego materiału i oddania do dyspozycji KGPP¹⁴.

Informacje te potwierdzają sprawozdania policyjne z działalności Referatu Psów Służbowych za rok 1937¹⁵ z dnia

20 lipca 1937 r., gdzie czytamy, że zapoczątkowano próby z owczarkami podhalańskimi zmierzające do wytworzenia i ustalenia rodzimej rasy psów służbowych. Grimmowi udaje się pozyskać 2 psy w ramach darowizny od Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych¹⁶. Z dokumentów wynika, że jednego psa o imieniu „Ornak” (Baca)¹⁷ udało się rzeczywiście przystosować do celów służbowych – został on wyszkolony na psa towarzysza i wykazał na komisyjnym badaniu sprawność do służby obronno-ochronnej. Drugiego psa, a właściwie sukę o nazwie służbowej „Dolina”¹⁸, oddano do P.Z.H.P.R. z powodu wykazywania nadmiernej lęklivosti. Ambitny plan Grimma, by uczynić z tego zwierzęcia sukę zarodową, z której miał się wywieść szczerp zarodowy nowej rasy psów służbowych, niestety się nie udał¹⁹.

Grimm nie ustawał jednak w swoich działaniach i wnioskuje do P.Z.H.P.R. w dniu 20 lutego 1938 r. o przekazanie Policji Państwowej jeszcze jednego psa, 2 suk i paru szczeniąt w celach doświadczalnych²⁰. Co ważne, P.Z.H.P.R. zrzekł się roszczeń do ewentualnego przychowku i pozostawił Policji Państwowej wolną rękę do swobodnego nimi dysponowania²¹. Grimm za pośrednictwem Komendanta Powiatowego Policji Państwowej w Nowym Targu zorganizował zakup tych psów²². Zwrócił się także do swoich przełożonych o możliwość przyjęcia ofiarowanych psów do PP. Planował przydział 1 suki i 2 szczeniąt do województwa łódzkiego oraz 1 pary psów do komendy m. Poznania. Wybór tych placówek nie był przypadkowy. Grimm wybrał je ze względu na warunki osobowe i lokalowe²³. Zobowiązał się też do dalszego kierowania akcją.

Fragment z popisów tresury psów policyjnych w Łodzi.
Owczarki podhalańskie przekazane Pol. Państw. przez Polski Związek Hod. Psów Ras.

Fot. nr 2. Pokaz pracy psów policyjnych w Łodzi w 1937 r. – owczarki podhalańskie ofiarowane Policji Państwowej.

Źródło: „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce” 1938, nr 2–3, s. 5.

PSY SŁUŻBOWE W POLICJI PAŃSTWOWEJ

Pies służbowy „Ornak” przytrzymał ściganego.

Fot. nr 3. Pies towarzysz – „Ornak”.

Źródło: „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce” 1938, nr 2–3, s. 5, <https://www.jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/397839/edition/377501/content> [dostęp: 17.04.2023 r.].

Fragment popisów tresury psów policyjnych w Łodzi:
Gen. Kordian-Zamorski ogląda owczarki podhalańskie ofiarowane Policji Państwowej
przez Pol. Związek Hodowców Psów Rasowych.

Fot. nr 4. Prezentacja owczarków podhalańskich Komendantowi Głównemu PP.

Źródło: „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce” 1938, nr 2–3, s. 5, <https://www.jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/397839/edition/377501/content> [dostęp: 17.04.2023 r.].

Publiczna prezentacja owczarków podhalańskich jako psów służbowych nastąpiła podczas pokazu pracy psów policyjnych w Łodzi²⁴. Pokaz ten został zorganizowany w dniu 19 sierpnia 1938 r. staraniem Komendy Głównej Policji Państwowej i odbywał się pod patronatem i z osobistym uczestnictwem ówczesnego Komendanta Głównego Policji Państwowej gen. bryg. Kordiana Zamorskiego²⁵.

W pokazie uczestniczyło 14 psów służbowych. W programie pokazu znalazła się prezentacja pracy węchowej – a dokładniej pracy na śladzie – oraz porównywanie woni od przedmiotu do osoby. Pokazano też pracę psów towarzyszy, czyli: zbiorowe ćwiczenia posłuszeństwa, ćwiczenia pojedyncze i gimnastykę²⁶. Drugą częścią pokazu była prezentacja obrony przewodnika przez psa, odparcie zamachu na przewodnika w miejscu, eskorta przytrzymanego z zamachem i ucieczką, rewizja przytrzymanego w obecności psa, pilnowanie osoby, przytrzymanie uciekającego²⁷. Osobną część pokazu stanowiła prezentacja wyszkolenia psa towarzysza rasy owczarek podhalański o nazwie służbowej „Ornak” (przystosowanego do służby w Policji w ramach głośnej w latach 30. akcji psów towarzyszy)²⁸ szkolonego przez st. post. sł. śledczej Władysława Furmanka z Wydziału Śledczego w Łodzi²⁹.

O dalszych losach ofiarowanych zwierząt dokumenty tego działu archiwalnego niestety milczą. Warto dodać, że nie tylko Policja Państwowa interesowała się wykorzystaniem tej rasy. Owczarki podhalańskie utrzymywane były także w Szkole Psów Meldunkowo-Śledczych Korpusu Ochrony Pogranicza w Klecku³⁰. Szkoliła je także Straż Graniczna w Szkole Tresury Psów Granicznych w Rawie Ruskiej³¹. Szkolenie i utrzymanie tych psów odbywało się jednak ze zmiennym powodzeniem³². Po II wojnie światowej obserwuje się brak dalszego służbowego zainteresowania tą rasą. W materiałach archiwalnych zachowanych z działalności Szkoły Przewodników i Psów Służbowych w Słupsku nie ma wzmianek o utrzymywaniu psów tej rasy. Obecnie, po kilkudziesięciu latach od tamtych wydarzeń, psów tej rasy również nie używa się w Policji.

¹ Dz. Urz. KGP z 2022 r. poz. 225.

² Określonych szczegółowo w § 7–16 zarządzenia nr 91 KGP.

³ *Centralny dobór psów do użycia w Policji*, <https://csp.edu.pl/csp/wolnytekst/1936,CENTRALNY-DOBOR-PSOW-DO-UZYCIA-W-POLICJI.html> [dostęp: 21.02.2023 r.].

⁴ Archiwum Akt Nowych, <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/AAN>, sygnatura 2/349/2/5.7/2088 [dostęp: 22.02.2022 r.].

⁵ Archiwum Akt Nowych, Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie 1918–1939, sygnatura 2/349/2/7.7/2081.

⁶ Wcześniej A. Grimm został członkiem tego związku, uzyskawszy zgodę Komendanta Głównego Policji. AAN 2/349/2/5.7/2063.

⁷ W tamtym czasie były to owczarki alzackie, doberman, pinczery, etc.

⁸ Rasa ta do roku 1936 nie posiadała wzorca rasy i jednolitej nazwy, występowała też pod nazwą owczarek tatrzański.

⁹ Mowa tu raczej o rasie owczarka podhalańskiego, zwanego też w tamtych czasach owczarkiem polskim – rasie opisywanej i promowanej w latach 30. na łamach czasopisma „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”. Fenotyp tej rasy został oficjalnie uregulowany przez Związek Hodowców Psów Rasowych dopiero w drugiej połowie lat 30.

¹⁰ AAN sygn. 2/349/2/5.7/2063.

¹¹ „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”, Wydawnictwo Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, Warszawa 1937, zeszyt I, s. 6.

¹² Polski przyrodnik i naukowiec. Sędzia hodowlany na wystawach hodowlanych w działach drobiu, gołębi, psów, kotów, zwierząt futerkowych, współautor pisma „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”; I. Kienzler, *Dwudziestolecie Międzywojenne*, tom 44, *Cworonożni i skrzydlaci przyjaciele*, Wydawnictwo Edipresse Polska SA, 2014, s. 126.

¹³ Obserwacji miał dokonywać osobiście nadkom. Alojzy Grimm.

¹⁴ „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”, Wydawnictwo Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, Warszawa. 1937, zeszyt 1, s. 23, <https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/377496/zip/> [dostęp: 17.04.2023 r.].

¹⁵ Sprawozdanie z czynności za rok 1936 – notatka z 16 października 1936 r., Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie, Wydział IV Centrala Służby Śledczej, Referat VII Hodowla i Tresura Psów Policyjnych. Pokazy tresury psów służbowych. Sprawozdania. 1935–1937, sygnatura 2/349/2/5.7/2061.

¹⁶ Notatka z dnia 20 maja 1938 r. do Naczelnika Centrali Służby Śledczej. AAN Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie. Wydział IV Centrala Służby Śledczej, Referat VII Hodowla i Tresura Psów Policyjnych. Hodowla, wyżywienie i tresura psów policyjnych. Raporty, notatki, korespondencja. 1929–1937, sygn. 2/349/2/5.7/206.

¹⁷ Pies przeszkolony został w 1937 r. jako pies towarzysz, co potwierdził Grimm w książce „Pies towarzysz”, s. 10.

¹⁸ Pies ten nosił nazwę prywatną „Olcza”.

¹⁹ Notatka do Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, 1937 r. AAN Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie 1919–1939, sygn. 2/349/2/5.7/206.

²⁰ AAN sygn. 2/349/2/5.7/206.

²¹ Notatka z dnia 20 maja 1938 r. do Naczelnika Centrali Służby Śledczej. AAN Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie. Wydział IV Centrala Służby Śledczej, Referat VII Hodowla i Tresura Psów Policyjnych. Hodowla, wyżywienie i tresura psów policyjnych. Raporty, notatki, korespondencja. 1929–1937, sygn. 2/349/2/5.7/206.

²² Pismo A. Grimma do Naczelnika Centrali Służby Śledczej z dnia 20 maja 1938 r., AAN sygn. 2/349/2/5.7/2063.

²³ Tamże.

²⁴ Dokładnie na boisku sportowym w Helenowie.

²⁵ Komendant Główny Policji Państwowej w latach 1935–1939. A. Peplowski, *Policja państwowa w systemie bezpieczeństwa drugiej Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo WSPol, Szczytno 1991, s. 169.

²⁶ Chodzi o ćwiczenia z pokonywania przeszkód terenowych, jak np. wchodzenie na drabinę.

²⁷ A. Grimm, *Z pokazu pracy psa policyjnego*, „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”, Wydawnictwo Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, Warszawa 1938, zeszyt 2–3, s. 3, <https://www.jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/397839/edition/377501/content> [dostęp: 17.04.2023 r.]. Sztandarowe dzieło Grimma pozwalające na pozyskanie prywatnych psów funkcjonariuszy do celów służbowych].

²⁸ A. Grimm, *Z pokazu pracy psa policyjnego*, „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”, Wydawnictwo Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, Warszawa 1938, zeszyt 2–3, s. 7, <https://www.jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/397839/edition/377501/content> [dostęp: 17.04.2023 r.]. W 1939 r. Władysław Furmanek był współpracownikiem Grimma w Komendzie Głównej Policji Państwowej, zabity w Ostaszku, pochowany w Miednoje; *Naznaczeni piętnem Ostaszki*. *Wykaz jeńców obozu ostaszkińskiego i ich rodzin*, praca zbiorowa, Oficyna wydawnicza Rytm, Warszawa 2000, s. 273.

²⁹ *100 lat kynologii w wolnej Polsce. Psy ras polskich*, praca zbiorowa pod red. T. Borkowskiego, Oficyna Wydawnicza Oikos sp. z o.o., Warszawa 2021, s. 206.

³¹ Tamże, s. 206.

³² Tamże.

Summary

From the history of police K9. Adaptation of new breeds for service purposes in the State Police

The article contains information which is the part of one of the chapters of a publication being prepared at the Police Canine Unit of the Police Training Centre in Legionowo and referring to the formation of police K9 in the years 1919–1939. On the basis of archival and press material, there has been described an interesting thread of attempts made in order to adapt dogs of different breeds for service purposes.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś